

Lp Kristen Michal
Kliimaministeerium, minister

Vabaühenduste Liidu arvamus Kliimaseaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse kohta

Lugupeetud minister

Vabaühenduste Liit on tutvunud Kliimaseaduse eelnõu väljatöötamise kavatsusega, järgnevalt edastame oma arvamuse ja tähelepanekud.

On tervitav, et Vabariigi Valitsus on jõudnud Kliimaseaduse vajalikkuse osas seisukohale. Tegemist on õigusraamistikuga, mis on ennekõike õiguselguse mõttes vajalik raam, et reguleerida paremini ja täpsemalt õiguseid, kohustusi ja ootuseid ühiskonna liikmetele. Vabakonna perspektiivist on seadus oluline eeskätt seetõttu, et saada selgelt aru seadusandja soovist kliima valdkonda reguleerida ja seeläbi panustada poliitikakujundamise protsessidesse. Samuti annab see võimaluse valdkonna huvikaitse organisatsioonidel teostada tõhusamat huvikaitset, kui on fikseeritud kliima valdkonnas erinevate huvigruppide õigused (nt õigus pöörduda kohtusse, esitada huvitatud isikutena teabenõudeid jne).

Samas tähendab sellise valdkonna reguleerimine ka suurt vastutust. Kliimaseaduse avauritusel mainisid nii valitsuse esindaja kui riigi tippametnikud korduvalt, et oma olemuselt võiks Kliimaseadust võrrelda Põhiseadusega. Olukorras, kus seaduseelnõu väljatöötajad on viidanud seaduse niivõrd kaalukale olulisusele, peab Vabaühenduste Liit vajalikuks rõhutada, kui oluline on selle võrra ka kodanikkonna ja organiseerunud kodanikuühiskonna laiapindne kaasamine ja saadud sisendi arvestamine seadusloome protsessis. See tähendab laiapindset kaasamist, hea õigusloome tava järgimist, avatud suhtlemist ja valmisolekut sisuliselt arutama alternatiivseid ettepanekuid. Eeltoodust tulenevalt on Vabaühenduste Liidu tähelepanekud VTK-le järgnevad:

1. VTK-s kirjeldatud sihtrühmad on väga pinnapealsed. Kui võtta arvesse, et Kliimaseaduses sätestatu hakkab oluliselt puudutama inimeste põhiõiguseid ja isikuvabadusi, siis tuleks neid sihtgrupi ülevaates ka käsitleda. On arusaadav, et VTK oma olemuselt ei ole sama põhjalik kui nt seaduseelnõu seletuskiri, küll aga on VTK eesmärk pakkuda arusaadavat ülevaadet ja põhjendust sellest, miks üldse seaduseelnõud koostama hakatakse. Sihtgrupi ülevaates räägitakse üldisest kodanike õigusest elada puhtas ühiskonnas kohustusega mitte reostada, samas jäetakse selgitamata millised võimalused ja kohustused tekivad Kliimaseadusega kodanikuühiskonnale ning millised võimalused ja kohustused tekivad üksikule kodanikule.
2. Kliimaseaduse koostamise koosloome protsessis on mitmeid küsitavusi. VTK-st on võimalik lugeda, et VTK tagasisidestamise ajal juba

komplekteeritakse VTK-s ettenähtud töögrupe. Selline lähenemine jääb arusaamatuks, sest annab sõnumi, et VTK tagasisidet soovitakse formaalse kohustuse täitmiseks kuivõrd saadud tagasisidet on keeruline arvesse võtta juba alustatud tegevustega. On tervitatav, et seaduseelnõu väljatöötamise protsessi kaasatakse läbi tööruhmade ka kodanikuühiskonna organisatsioonide. VTK-st paraku ei nähtu, millisel alusel valitakse välja need organisatsioonid, kes tööruhmades saavad osaleda. Mainitud on vaid, et kaasatakse enim valdkonnaga seotud organisatsioonide esindajaid. Võttes arvesse valdkondade suurust ja seaduse potentsiaalset mõju, on oluline, et kõik sellised kaasamise protsessid toimuksid võimalikult avalikult, mh et organisatsioonidel on võimalus avaldada soovi tööruhmades osaleda. Loodame, et tööruhmadesse kaasamine ei toimu kabinetivaikuses vaid selle kohta on kõikidel huvilistel võimalik leida avalikest kanalitest informatsiooni, samuti hankida tööruhmades arutatu kohta informatsiooni. Lisaks on oluline rõhutada, et tööruhmade ja nõukogude tegevuses võiks ideeliselt teadlaste arutelu ja huvirühmade arutelu olla eraldi ja toimuda paralleelselt. Kaasamine oleks tulemuslikum viisil, kus huvirühmad ja teadlased ei peaks omavahel kompromisse otsima.

3. Kaasamise ajakava ei soodusta sisulist kaasamist. Kliimaseaduse sisuline väljatöötamine on planeeritud poole aasta pikkuseks protsessiks. Arvestades Kliimaseadusesse planeeritud valdkondi ja selle mõju ühiskonna erinevatele osapooltele ei ole Vabaühenduste Liidu hinnangul säärane kiirustamine põhjendatud. VTK-st seaduseelnõuni poole aastase protsessiga jõudmine on harukordne, rääkimata võimalusest selle perioodi jooksul kvaliteetselt kaasata ja saadud sisendit päriselt analüüsida. Sisuline kaasamine eeldab kindlate meetodikate abil tegutsemist, mis on eesmärgistatud ja selgelt sõnastatud. 2022. aastal valitsuse poolt kinnitatud Avatud valitsemise teekaart annab selge ülevaate, kuidas poliitikakujundamise protsesse teha selliselt, et oleks sisuline koostöö riigi ja kodanikkonna vahel. Et vältida teekaardis toodud ühiskondlikke riske ei tohiks järele anda sisulises ja planeeritud kaasamise protsessis, mida poole aastaga on keeruline ette kujutada. Tõhusust ja efektiivset protsessi saab saavutada kvaliteetse andmestiku ja kiire infoliikumise abil aga mitte kiirustades kaasates.

Vabaühenduste Liit tunnustab Kliimaministeeriumit, et käesoleva VTK tagasisidestamiseks on arvestatud ligi kuu aega. Kindlustunnet, et edasised protsessid käivad samuti ajaliselt mõistlikult, paraku VTK ei jäta. Paneme südamele, et lähtudes Kliimaseaduse olulisusest ja selle mõjust ühiskonnale on ratsionaalsem valmistada seadusruumi ette pikemalt, kaasavamalt ja kvaliteetsemalt kui kiirustades ja riskides võimaliku seadusandliku praagiga ning kodanike heitumusega. Vabakonna organisatsioonidel on selge ootus, et Kliimaseaduse väljatöötamises peab olema võimalus kaasa rääkida kõigil, keda

Vabaühenduste Liit, reg-nr 80005069

**VABA
ÜHENDUSTE
LIIT**

muudatused puudutavad, loodetavasti jagab seda seisukohta ka
Kliimaministeerium.

Lugupidamisega

Kai Klandorf
Vabaühenduste Liidu juhataja

tel 664 5077, pank EE982200001120106317
Telliskivi 60a, 10412 Tallinn, info@heakodanik.ee, heakodanik.ee